

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE
Karta Ewidencyjna Zabytków
Architektury i Budownictwa

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Ł

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

Nr 634

1. Obiekt

KAPLICA OGRÓJCOWA

72/3

2. Czas powstania

1760 r.

3. Miejscowość

KIELCE

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, orientacja, rzut
Sytuacja

4. Adres

Plac Najświętszej Panny Marii 3,
25-010 Kielce
Dz. nr ewid. 577

5. Przynależność administracyjna

województwo świętokrzyskie
gmina: Kielce
miasto: Kielce
diecezja: kielecka
dekanat: Kielce - Śródmieście

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna przed 1999 r.

województwo kieleckie

współrzędne geograficzne:
N50°52'6.27" E20°37'42.76"

8. Właściciel i jego adres

Parafia Katedralna Wniebowzięcia Najświętszej
Maryi Panny w Kielcach – kościół
rzymskokatolicki;
Plac Panny Marii 3
25 – 010 Kielce

9. Użytkownik i jego adres

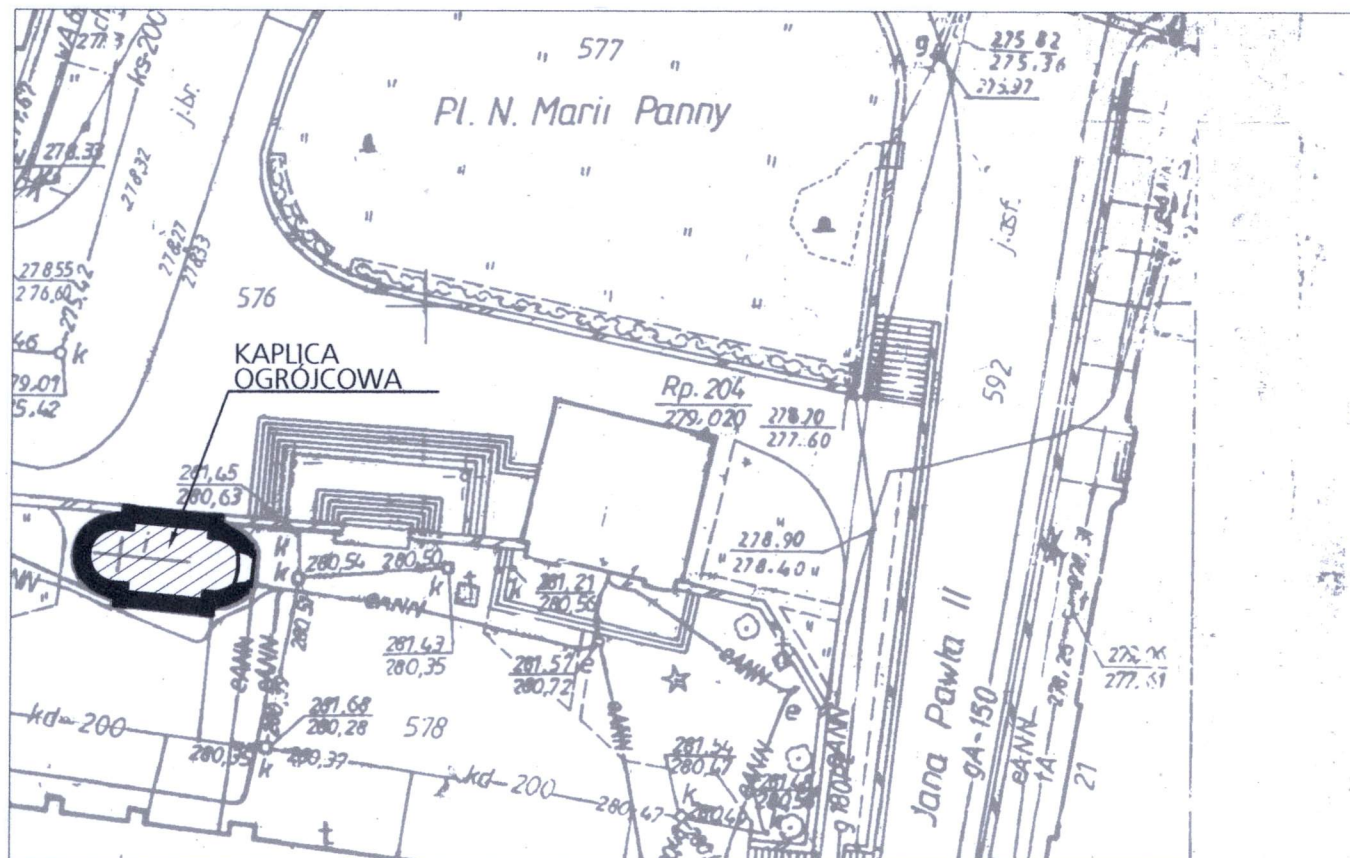
j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr 322/1-3

Data 30.07.2009 r.

A. 322/1-3 z 27.06.1937 i 15.09.1967

SYTUACJA
skala: 1:500

Kaplica Ogrójcowa stanowi integralną część zespołu katedralnego, pełni funkcję kaplicy pogrzebowej, a jej historia związana jest z powstaniem, funkcjonowaniem oraz historią ośrodka kościelnego na Wzgórzu Zamkowym w Kielcach. Wzniesiona w 1760 r. z fundacji kustosa ks. Józefa Rogallego, zwana Ogrójcem cierpień Pana Jezusa upadającego pod krzyżem.

...” ks. Józef Rogali, kanonik krakowski, kustosz kielecki i proboszcz w Iłży, wystawił kosztem swym w r. 1760 kaplicę zwaną ogrójcem i wymurował w nim grób dla grzebania ciał zmarłych. Grób ten wynosi długości 8 łokci i 15 cale, szerokości zaś 7 łokci. W grobie tym spoczywały przez kilkanaście lat zwłoki Bartłomieja Głowackiego, zwanego kumem z pod Raławic”...
/ ks. W. Sikorski 1872 r./

Obiekt zbudowano po północnej stronie kolegiaty, przy północnym ogrodzeniu cmentarza, zwrócony frontem w kierunku wschodnim. Budynek murowany i otynkowany, zbudowany pierwotnie na planie kwadratu z półeliptyczną kruchtą od frontu.

„ Kaplica zwana Ogrójec benedykowna jest na cmentarzu przy kolegiacie, na północ przy bramie; żadnego nie ma funduszu, wszystko do mszy bierze się z kościoła. Ta kaplica jest murowana w kwadrat z wierzchem okrągłym, blachą białą pokostowaną obita, ab intra wymalowana na murze, jako i ołtarz (...). Okien w niej N 4. Drzwi z żelaznego drutu. (...)

Kruchta przede drzwiami, w której kruchcie zamykane drzwi na zamek do grobu murowanego, z którego okienko na cmentarz.”

/ frag. „ Wizytacja kolegiaty kieleckiej z 1791 r.” /

W 1872 r. – od zachodniej strony, dobudowano do kaplicy - apsydę., w której umieszczono ołtarz do odprawiania Mszy Św. We wnętrzu znajdował się ołtarzyk z barokowym krucyfiksem. Wnętrze nakryte kopułą na pendentywach z polichromią rokokowo – klasycyzującą przedstawiającą czterech ewangelistów, iluzjonistyczne lukarny i aniołki z symbolami Męki Pańskiej.

SYTUACJA: kaplica pogrzebowa zwana Ogrójcem lub Kaplicą Ogrójcową, usytuowana jest na Wzgórzu Zamkowym w Kielcach, zwanym również Wzgórzem Katedralnym (280 m.n.p.m., a więc około trzydziestu metrów ponad wysokość na jakiej leży miasto) i stanowi część zespołu katedralnego. Zespół katedralny zlokalizowany jest w obrębie śródmieścia miasta, na południe od Rynku. Teren przykościelny znajduje się na płaskiej platformie na szczycie Wzgórza Zamkowego. Kaplica Ogrójcowa usytuowana jest po północnej stronie budynku kościoła katedralnego, od wewnętrznej strony murowanego ogrodzenia cmentarza przykościelnego.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA: budynek murowany, ściany zewnętrzne o gr. 90,0 cm. prawdopodobnie z kamienia łamanego, obustronnie tynkowane. Obiekt zbudowany, w części głównej, na rzucie kwadratu z dobudowaną, od strony wschodniej kruchtą – na rzucie półelipsy oraz apsydą od strony zachodniej – na rzucie półkoła. W części apsydy widoczny od strony zewnętrznej niski cokół. Poziom posadzki kruchty - ok. 10,0 cm. nad terenem przyległym, poziom posadzki kaplicy – 10,0 cm. wyżej od posadzki kruchty. Różnice poziomów widoczne na progach otworów wejściowych. Posadzka z płyt marmurowych. Budynek jednokondygnacyjny, z jedną ścianą (północną) posadowioną na przykościelnym murze ogrodzeniowym / oporowym, dość wysokim, obłożonym płytami z czerwonego piaskowca. Otwory okienne – cztery okna o wymiarach 0,85 m. x 2,00 m., w części prostopadłościenną budynku – po dwa, symetrycznie rozmieszczone otwory na elewacji północnej i południowej zwieńczone łukami odcinkowymi, w obustronnych, dość dużych rozglifieniach. Dwa mniejsze okna – w części apsydy – o wymiarach 0,50 m. x 1,20 m., zwieńczone łukami odcinkowymi, w obustronnych, niewielkich rozglifieniach. Stolarka okienna drewniana w kolorze ciemnobrązowym z prostokątnym podziałem szprosów. Podokienniki z blachy w kolorze stolarki. Otwory drzwiowe – w budynku istnieją dwa otwory drzwiowe. Wejście do kruchty od strony wschodniej, usytuowane symetrycznie na osi podłużnej budynku. Otwór w kształcie prostokąta o wymiarach 1,70 m. x 2,35 m., a w nim zamocowana dwuskrzydłowa, metalowa krata. Drugi otwór drzwiowy – prostokątny, o wymiarach 1,40 m. x 2,20 m., na osi podłużnej budynku pomiędzy kruchtą a pomieszczeniem kaplicy właściwej. W otworze osadzone metalowe drzwi, dwuskrzydłowe, przeszklone. Dodatkowo – pomiędzy prostopadłościenną częścią kaplicy a apsydą znajduje się otwór przejściowy, prostokątny zwieńczony łukiem odcinkowym, Szerokość otworu 2,50 m. Dach – nad prostopadłościenną częścią budynku – ośmiodzielna kopuła na pendentywach zakończona iglicą z kulą i krzyżem. Nad kruchtą i apsydą – dachy półkopulaste. Pokrycie dachów i ich obróbki blacharskie oraz rynny - blacha miedziana.

RZUT: obiekt zbudowany na planie kwadratu o wymiarach 6,60 m. x 6,60 m. z półeliptyczną kruchtą od strony wschodniej oraz półkolistą apsydą od strony zachodniej. Wejście usytuowane od strony wschodniej, na osi podłużnej budynku (wschód – zachód).

BRYŁA: bryła kaplicy o dość masywnych proporcjach. Składa się z części głównej, prostopadłościenną przekrytą ośmiodzielną kopułą z iglicą z kulą i krzyżem. Do części prostopadłościenną przylegają od strony wschodniej i zachodniej - nieco niższe i węższe bryły kruchty i apsydy w kształcie półwałców przekrytych dachami w kształcie półkopuł.

ELEWACJE: elewacja wschodnia (frontowa) – symetryczna, z kruchtą na pierwszym planie (niższa część budynku) oraz ścianami i przekryciem części prostopadłościenną budynku (wyższej) na drugim planie. Szerokość elewacji – 6,60 m., w tym szerokość kruchty – 5,50 m.

14. Kubatura 545,0 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 34,91 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne – kaplica pogrzebowa	17. Użytkowanie obecne sakralne – kaplica pogrzebowa
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja - 1955 r. – przeprowadzenie prac remontowych i konserwatorskich (odsłonięcie fresków z XVIII w. i ich konserwacja), - 2002 - 2003r. – prace konserwatorskie oraz budowlane m.in. naprawa tynków, wykonanie obróbek blacharskich oraz położenie na całej powierzchni ścian tynku cienkowarstwowego barwionego w masie.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Obiekt w stanie istniejącym znajduje się w dość dobrym stanie technicznym. Nie zauważono istotnych zarysowań lub spękań ograniczających nośność murów zewnętrznych i przekrycia budynku. Pokrycie dachowe szczelne, obróbki blacharskie dachu, podokienniki zewnętrzne, system odwodnienia (rynny, rury spustowe) oraz stolarka okienna i drzwiowa – w dobrym stanie technicznym. Występują niewielkie zawilgocenia i zazielenienia murów w dolnej partii po ich zewnętrznej stronie.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Obiekt w dobrym stanie technicznym – nie wymaga pilnych prac remontowo – budowlanych ani prac konserwatorskich.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum Państwowe w Kielcach, DU, sygn. 135 – opisy i plany z lat 1847 – 1848 budynków wchodzących w skład zabudowy Wzgórza Zamkowego;
Archiwum Diecezjalne w Kielcach- zbiór dokumentów z lat 1743 – 1808 *Liber Capituli Cathedralis*, sygn. K – 4;
Muzeum Narodowe w Kielcach, nr inw. MNK/ H /2754 – XVIII – wieczna panorama Wzgórza Zamkowego MNK /M /1782; MNK/ H/ 165.

22. Bibliografia

„Katalog zabytków sztuki w Polsce”, t. III, woj. kieleckie, zeszyt 4, powiat kielecki, Warszawa 1957;
„Kielecki Przegląd Diecezjalny” Nr 5 Rocznik XLVII, Kielce wrzesień- październik 1971 r.
Jan Leszek Adamczyk – „Wzgórze Zamkowe”, Kielce 1991 r.;
Ks. Władysław Siarkowski – „Groby Kościoła N. Maryji Panny w Kielcach i Bulla Erekcyjna Dyecezyji i Katedry Kieleckiej” Warszawa 1872 r.;
Ks. Józef Zdanowski – „Kościół Katedralny Najświętszej Marji Panny w Kielcach”, Kielce 1930 r.;
Ryszard Garus – „Bazylika katedralna w Kielcach”, Kielce 1991r.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Kolegiata, widok z pl. Panny Marii; pomiar W. Giersza 1820 r., oryginał w: AGAD. KRSW, sygn. 2424, k 153;
Widok na kolegiatę i cmentarz kolegiacki od strony wschodniej; pomiar W. Giersza z 1820 r., oryginał w: AGAD. KRSW, sygn. 2424, k 150;
Plac Panny Marii i cmentarz kolegiacki; fragment pomiaru W. Giersza z 1820 r., oryginał w AGAD. KRSW, sygn. 2424, k 149; przerys J.L. Adamczyk;
Działki kanoniczne na Wzgórzu Zamkowym; fragment pomiaru Kielc M. Potockiego z 1823 r., oryginał w : AP Kielce, zbiory kart. bez sygnatury;

24. Uwagi różne

25. Opracował

Tekst: Ilona Boroch 2011, IX

Plany, rysunki: Ilona Boroch 2011, IX
Sylwia Wdowik 2011

Zdjęcia fotogr.: Ilona Boroch 2011, IX

Miejsce przechowywania płyty CD z fot. - WUOZ Kielce, ul. Zamkowa 5

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (data, nazwisko wypełniającego)

27. Załączniki

1-3

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA
ZAŁĄCZNIK NR 1

1. Miejscowość KIELCE	3. Obiekt (nazwa jak w karcie) KAPLICA OGRÓJCOWA	4. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
2. Województwo ŚWIĘTOKRZYSKIE		c.d. pkt. 12,13

c.d. pkt. 12

Kopuła nad kaplicą nakryta została dachem ośmiodzielnym.

Dach pokryto pierwotnie *blachą białą pokostowaną*. W kruchcie usytuowane było wejście do *grobu murowanego* w podziemiu. Wejście do kruchty ujęto w kamienny, prostokątny portal. Ściany o podziałach ramowych, zamknięte od góry uproszczonym belkowaniem.

Na ścianach od strony północnej oraz południowej – dwie pary okien przesklepionych łukiem odcinkowym. W ścianie południowej wmurowane dwa epitafia: Anny z Żurowskich Wilskiej (zm. w 1849 r.) oraz Elżbiety z Junglingów i Jana Glogierów (zm. w 1827 r., 1850 r.). W części apsydy – dwa mniejsze prostokątne okna (od strony północnej oraz południowej).

W 1955 r. przeprowadzono remont kaplicy.

„Przeprowadzony remont Ogrójca w 1955 r. odsłonił z pod tynku freski z XVIII w., które zostały zakonserwowane”.
/ Kielecki Przegląd Diecezjalny, Nr 5 Rocznik XLVII, 1971 r./

W październiku 2011 r. na murze Ogrójca od strony północnej, umieszczono tablicę z brązu upamiętniającą 96 osób, które zginęły w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem w dniu 10 kwietnia 2010 r.

Autor projektu – nieznany.

Styl: barokowy.

c.d. pkt. 13

Na osi – duży, prostokątny otwór wejściowy o wymiarach 1,70 m. x 2,35 m. W otworze zamocowana dwuskrzydłowa, metalowa krata (profile wypełniające ramy - w kształcie kwadratów układanych ukośnie). Wejście ujęte w kamienny, prostokątny portal z czerwonego piaskowca. Nad wejściem – oświetlenie zewnętrzne, ozdobna żeliwna lampa przytwierdzona do muru. Ściany elewacji z ramowymi podziałami, wgłębieniami na głębokość 8,0 cm. Ściany otynkowane (tynk w kolorze jasnym, piaskowym). Niższa oraz wyższa część elewacji – zwieńczone uproszczonym w profilu belkowaniem. Nad niższą częścią (kruchtą) – przekrycie dachem półkopulastym; nad wyższą częścią – kopuła na pendentywach. Pokrycie dachów – blacha miedziana.

Elewacja południowa – prawie symetryczna, o długości 11,90 m. W centralnej części elewacji – zbliżona do kwadratu ściana głównej, prostopadłościenną część kaplicy o dł. 6,60 m. z główną osią symetrii przebiegającą przez jej środek. Na ścianie dwa, symetrycznie rozmieszczone względem osi symetrii okna prostokątne o wymiarach 0,85 m. x 2,00 m., zwieńczone łukami odcinkowymi, w obustronnych rozglifieniach. Pod oknami, w dolnej części elewacji – wmurowane dwa epitafia z XIX w. Do kwadratowej ściany głównej, od strony wschodniej przylega niższa od niej ściana kruchty wysunięta na długość 2,35 m, zaś od strony zachodniej – prawie bliźniacza ściana apsydy wysunięta na długość 2,95 m. W ścianie apsydy okno prostokątne o wym. 0,50 m. x 1,20 m. zwieńczone łukiem odcinkowym, w niewielkim obustronnym rozglifieniu. Elewacja w części wyższej oraz w obu częściach niższych – zwieńczona uproszczonym belkowaniem. Ściany elewacji z ramowymi podziałami, otynkowane (tynk w kolorze jasnym, piaskowym). Kruchta oraz apsyda przekryte dachami półkopulastymi. Przekrycie głównej, prostopadłościenną część – kopuła na pendentywach.

Elewacja zachodnia – symetryczna, z apsydą na pierwszym planie (niższa część budynku) oraz ścianami i przekryciem wyższej, prostopadłościenną część budynku na planie drugim. Szerokość elewacji 6,60 m, w tym szerokość apsydy – 5,50 m. Główna oś symetrii przebiega przez środek apsydy. Symetrycznie względem osi – dwa prostokątne otwory okienne o wym. 0,50 m. x 1,20 m. zwieńczone łukami odcinkowymi, w niewielkich obustronnych rozglifieniach.

VERTE

wkładkę założył: Ilona Bgorch 2011 r.

Niższa oraz wyższa część elewacji – zwieńczone uproszczonym w profilu belkowaniem. Nad niższą częścią (apsydą) – przekrycie dachem półkopulastym; nad wyższą częścią – kopuła na pendentywach. Ściany elewacji z ramowymi podziałami, wgłębieniami na głębokość 8,0 cm. Ściany otynkowane (tynk w kolorze jasnym, piaskowym). Pokrycie dachów – blacha miedziana.

Elewacja północna – prawie symetryczna, o długości 11,90 m z główną osią symetrii przebiegającą przez jej środek. W centralnej części elewacji – zbliżona do kwadratu ściana głównej, prostopadłościennej części kaplicy o dł. 6,60 m. Ta część elewacji wsparta na całej długości na murze ogrodzeniowym będącym jednocześnie murem oporowym pomiędzy terenem przykościelnym a niżej usytuowanym Placem Najświętszej Panny Marii. Mur stanowiący w swym fragmencie – cokół ściany kaplicy – obłożony płytami czerwonego piaskowca. Na murze, na głównej osi symetrii elewacji, widnieje tablica pamiątkowa poświęcona 96 osobom, które zginęły w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem w dniu 10 kwietnia 2010 r.

Na ścianie głównej - dwa, symetrycznie rozmieszczone względem osi symetrii okna prostokątne o wymiarach 0,85 m. x 2,00 m., zwieńczone łukami odcinkowymi, w obustronnych rozglifieniach.

W dolnej części ściany, po obu jej stronach przymocowane są dwa kamienne pachołki, a do nich – ogrodzenie z prętów metalowych ciągnące się wzdłuż muru. Do ściany głównej, od strony wschodniej przylega niższa od niej ściana kruchty, a od strony zachodniej – ściana apsydy. W ścianie apsydy okno prostokątne o wym.

0,50 m. x 1,20 m. zwieńczone łukiem odcinkowym, w niewielkim obustronnym rozglifieniu. Ściany elewacji z ramowymi podziałami, otynkowane (tynk w kolorze jasnym, piaskowym), zwieńczone uproszczonym belkowaniem. Nad kruchtą i apsydą - dachy półkopulaste, nad częścią główną – kopuła na pendentywach.

Stołarka okienna – w kolorze ciemnobrązowym. Podokienniki – blaszane w kolorze ciemnobrązowym.

WNĘTRZE: podzielone na trzy części – wydzieloną kruchtę na rzucie półelipsy o powierzchni użytkowej 3,4 m². Wejście z zewnątrz do kruchty - od strony wschodniej. Z kruchty, na osi podłużnej budynku – wejście (zamykane drzwiami dwuskrzydłowymi) do części głównej kaplicy. Pomieszczenie kaplicy o powierzchni użytkowej 23,2 m², na rzucie prostokąta (prawie kwadratu) połączone ze znajdującą się za prostokątnym otworem przejściowym – częścią apsydy na rzucie półkoła o powierzchni użytkowej 5,3 m². Wnętrze kaplicy przekryte – kopułą na pendentywach z polichromią rokokowo – klasycyzującą. Polichromia przedstawia postaci czterech ewangelistów, aniołki z symbolami Męki Pańskiej , cztery iluzjonistyczne lukarny w górnej części kopuły, w narożach ścian – pilastry. Wnętrze oświetlone ozdobnym, złożonym żyrandolem. Na głównej, półkolistej ścianie apsydy zawieszony dość duży krzyż z Jezusem Chrystusem. Stołarka okienna od wewnątrz w kolorze ciemnobrązowym. Ściany wnętrza utrzymane w kolorystyce jasnej – kremowo – popielato – różowej. Posadzka z płyt marmurowych, z cokołem z tego samego materiału, w odcieniu rudobrązowym.

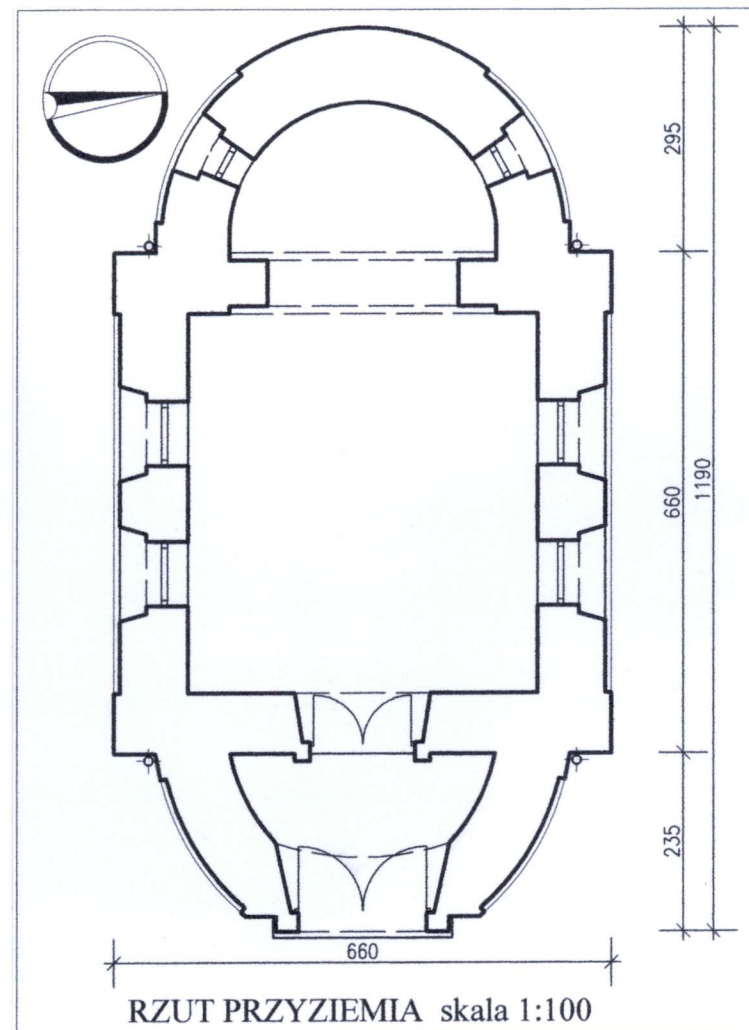
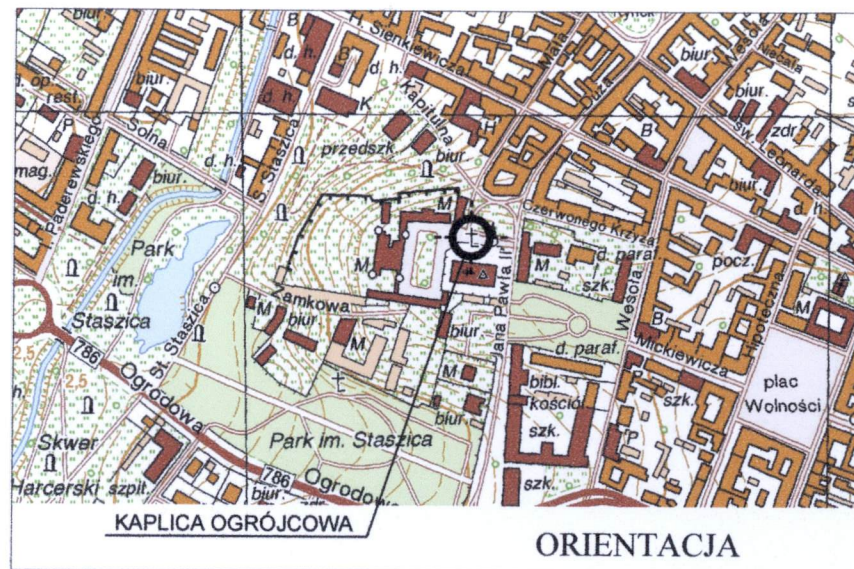
WYPOSAŻENIE: wiszący w apsydzie drewniany krzyż z Jezusem Chrystusem;
złożony ozdobny żyrandol w kaplicy;
niewielki stolik pod urnę;
katafalki w formie drewnianych stojaków pod trumnę.

INSTALACJE: elektryczna.

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 2

1. Miejscowość KIELCE	3. Obiekt (nazwa jak w karcie) KAPLICA OGRÓJCOWA	4. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. pkt. 11 rzut przyziemia, orientacja, zdjęcia
2. Województwo ŚWIĘTOKRZYSKIE		

ELEWACJA FRONTOWA
(WSCHODNIA)

ELEWACJA ZACHODNIA

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 3

1. Miejscowość KIELCE	3. Obiekt (nazwa jak w karcie) KAPLICA OGRÓJCOWA	4. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. pkt. 11 zdjęcia
2. Województwo ŚWIĘTOKRZYSKIE		

ELEWACJA PÓŁNOCNA

ELEWACJA POŁUDNIOWA

WNĘTRZE KAPLICY
– POLICHROMIA

WNĘTRZE KAPLICY
– WIDOK APSYDY